

Η ΠΟΙΗΤΡΙΑ ΣΟΥΛΠΙΚΙΑ

Docta puella.

Τιβούλλου, 4, 6, 2.

Η ρωμαία αὐτὴ ποιήτρια ἀνήκει εἰς τὸν χρυσοῦν λεγόμενον αἰῶνα τοῦ Αὐγούστου (31 π.Χ.· 17 μ.Χ.). Κατὰ τὸ πενηκονταετὲς περίπου χρονικὸν τοῦτο διάστημα, κατὰ τὸ ὅποιον τὴν ἐλευθέραν τῶν Ρωμαίων πολιτείαν διαδέχεται βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἡ ἡγεμονία (principatus) τοῦ Αὐγούστου, αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμματα καὶ ὁ πολιτισμὸς καθ' ὅλου ἤκμασαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν δαιμιλεστέραν τῶν ἀνθησιν. Οἱ ρωμαῖοι ποιηταὶ κατάπληκτοι βλέποντες τὴν Ρώμην μετὰ τόσους ἐμφυλίους πολέμους ἄρχουσαν ἤδη ἀσφαλῶς τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, βλέποντες ὅτι ἐπραγματώθη ἡ διάπυρος εὐχὴ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ Λουκρητίου, ὅτι δηλαδὴ πανταχοῦ ἐπεκράτει εἰρήνη καὶ τάξις καὶ εὐνομία καὶ ζωῆς καὶ περιουσίας ἀσφάλεια, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ θεωροῦν αὐτὴν μὲν τὴν Ρώμην ὡς θεῖα μοῖρα προωρισμένην νὰ κυριαρχῇ τοῦ κόσμου, τὸν δὲ ἡγεμόνα Αὐγούστον ὡς τινὰ θεόπεμπτον ἄνδρα. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 39 π. Χ. ὁ νεαρὸς ἔτι Βεργίλιος ἐνέβαλεν εἰς τοῦ ποιμένου Τιτύρου τὸ στόμα τὸν περίφημον στίχον: «ὦ Μελίβοιε, θεὸς μᾶς ἔδωκε τὴν εἰρήνην ταύτην»¹. Τὸ δὲ ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι τὴν τότε σφριγῶσαν λογο-

τεχνικήν ἐκείνην ἀνθήσιν περιέθαλλον καὶ περιεΐπον μουσογραφεῖς καὶ φιλότεχνοι προστάται. Τοιοῦτοι ἦσαν αὐτὸς οὗτος ὁ κάλλιστα πεπαιδευμένος καὶ ὀξεῖαν τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ ἔχων Αὔγουστος, ὁ πιστὸς τούτου σύμβουλος Μαικήνας, οὐδόλως ὑπολειπόμενος κατὰ τὴν μόρφωσιν, ὁ ποιητὴς καὶ ἱστορικὸς καὶ περὶ τὰ πολιτικὰ εὐδοκίμως ἀσχοληθεὶς Ἄοίνιος Πωλίων (71 π. Χ. - 5 μ. Χ.), ὁ Μ. Οὐαλέριος Μεσσάλας (64 π. Χ. - 8 μ. Χ.), ὁ κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν συμφοιτητὴς τοῦ Ὀρατίου ἐν Ἀθήναις οὗτος, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντίπαλος τοῦ Αὐγούστου, εἶτα δὲ φίλος, ὄχι μόνον ἐν τῷ δημοσίῳ διέπρεψε βίῳ, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ γράμματα ἐνδελεχῶς ἠσχολήθη καὶ ἔγραψεν ἔργα περὶ καὶ ποιητικά. Ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν ἐπροστατεύοντο οἱ τότε μεγάλοι λογοτέχνη. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι διὰ τῶν προστατῶν τούτων δὲν δημιουργοῦνται αἱ ὑπέροχοι ἰδιοφυΐαι, ἀλλὰ πάλιν πόσαι μεγάλαι ἰδιοφυΐαι χάνονται ἐν τῷ κοινωνικῷ ἀγῶνι, καθὼς στεροῦμεναι τῆς προστατίδος χειρὸς ἑνὸς Μαικήνα! Δὲν ἔχει δὲ ἴσως ἀδίκον ὁ ἐπιγραμματοποιὸς Μαρτιάλης, ὁ ὁποῖος εἶπε τὸ πολυθρύλητον ἐκεῖνο: « Ἄς ὑπάρχουν Μαικήναι, καὶ δὲν θὰ λείψουν, Φλάκκε, οἱ Μάρωνες ».

Περὶ τοὺς ἐλευθερίους τούτους καὶ θερμουγοὺς τῶν Μουσῶν θεράποντας συναπετελοῦντο ὅμιλοι ἐκ τῶν τότε μεγάλων συγγραφέων, Βεργιλίου, Ὀρατίου, Τιβούλλου, Ὀβιδίου, Προπερτίου, καὶ ἄλλων. Εἰς τοὺς ὁμίλους ἐκείνους οἱ ποιηταὶ ἀπήγγελλον τοὺς στίχους των καὶ ἐπεξήτουν τὴν φαινηνὴν κρίσιν τῶν λοιπῶν συναδέλφων· ὁ Ὀβιδίος ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐστενοχωρεῖτο, διότι δὲν εἶχεν ἀκροατάς, εἰς τοὺς ὁποίους ν' ἀπαγγείλῃ τοὺς στίχους του: « νὰ ποιῆς στίχους, ἔγραφε, τοὺς ὁποίους δὲν θὰ ἀναγνώσῃς εἰς κανένα εἶναι τὸ ἴδιον σὰν νὰ χορεύῃς στὸ σκοτάδι ». Δὲν ἔσπευδον οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι εἰς τὴν λογοτεχνικὴν των δημιουργίαν, διότι ὥφειλον νὰ καταρρηνήσουν καὶ ν' ἀπωνυχίσουν τὰ ἔργα των, προτοῦ τὰ ἐκφέρουν εἰς φῶς, ὥστε νὰ εἶναι λογικῶς ἀπταιστα κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ πάγκαλα κατὰ τὴν μορφὴν.

«Ὅ,τι γράψης, συνεβούλευεν ὁ Ὅρατιος, διαφύλαττε ἐπὶ ἑννέα ἔτη ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ σου, ρινίζων ἐκάστοτε αὐτὸ καὶ ἀπολεαίνων»³. Ὀνομαστὸς ἦτο ὁ περὶ τὸν εὐγενῆ Οὐαλέριον Μεσσάλαν ὄμιλος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέχουσαν θέσιν κατεῖχεν ὁ ἔλεγειακὸς ποιητὴς Τίβουλλος, ὁ Λύγδαμος (ἐλληνικὸν ψευδώνυμον νεαροῦ ῥωμαίου ποιητοῦ, πιθανῶς τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Ὀβιδίου), ἢ Σουλπικία⁴.

Μερικὰς ἀραιὰς καὶ οὐχὶ βεβαίαις εἰδήσεις περὶ τῆς Σουλπικίας ὀφείλομεν εἰς τὰ ἕξ ἔλεγειακὰ ποιημάτια ἢ μᾶλλον εἰς τὰς ἕξ μικρὰς ἐπιστολάς ὑπὸ τῆς ποιητρίας πρὸς τὸν Κηρίνθον ἀποστελλομένας, αἱ ὁποῖαι διεσώθησαν ἐν τῇ Τιβουλλείῳ συλλογῇ (Corpus Tibullianum), καὶ εἰς πέντε ἐκτενεστεράς ἔλεγείας, αἱ ὁποῖαι περιεχόμεναι ὡσαύτως εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην (βιβλ. 3, 8 - 12 ἢ κατ' ἄλλην διαίρεσιν 4, 2 - 6), εἶναι βεβαίως ἄλλου τινὸς ποιητοῦ. Τὸ γλαφυρὸν καὶ ἄρμονικὸν τοῦ στίχου, ἢ ζωηρὰ καὶ ἐναργὴς διαγραφή τῶν εἰκόνων καὶ ἡ ἥρεμος ὑποτύπωσις νοημάτων καὶ συναισθημάτων μᾶς πείθουν ὅτι αἱ ἔλεγείαι αὗται εἶναι ἔργον τῆς ἀριστοπόνου χειρὸς τοῦ Τιβούλλου, ὁ ὁποῖος ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοῦ ἐρωτικοῦ ἐπεισοδίου Σουλπικίας καὶ Κηρίνθου προσέδωκεν εὐρυτέραν διάπτυξιν εἰς τὰ πέντε ἐκεῖνα ποιημάτια. Ἡ Σουλπικία λοιπὸν αὐτὴ μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ἦτο θυγάτηρ τοῦ Σερβίου Σουλπικίου, υἱοῦ πιθανῶς τοῦ ὁμωνύμου Σερβίου Σουλπικίου Ρούφου, περιφήμου νομομαθοῦς καὶ ἀνδρὸς πολιτικοῦ, φίλου δὲ τοῦ Κικέρωνος. Τὸν υἱὸν τοῦτον τοῦ νομομαθοῦς Σουλπικίου, νέον ἔτι ὄντα, ἐγνώρισεν· [ὁ Κικέρων {καὶ πολλὰκις} μνημονεύει εἰς τὰς ἐπιστολάς του. Ὁ υἱὸς Σουλπικίος ἔλαβε κατὰ τὸ πιθανὸν εἰς γάμον τὴν Οὐαλερίαν, ἀδελφὴν τοῦ προμνημονευθέντος Οὐαλερίου Μεσσάλα, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγεννήθη ἡ Σουλπικία. Μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον ἡ νεαρὰ αὐτὴ κόρη ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ θεοῦ της Μεσσάλα. Εὐφυῆς οὖσα καὶ ἑξαιρέτου τυχούσα μορφώσεως κατελέχθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὸν περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον λογοτεχνικὸν ὄμιλον.

Ἡ Σουλπικία ἠράσθη ἔμμανῶς νέου τινὸς τὸν ὁποῖον ὀνομάζει ψευδωνύμως Cerinthium (*Κήρινθον*) ἦτο δὲ αὕτη τότε εἰς τὸ ἄνθος τῆς γοητευτικῆς καλλονῆς της. Ὁ ποιητὴς τῶν πέντε ἐλεγείων (ὁ Τίβουλλος), λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν εἰς τὰς Καλάνδας τοῦ μηνὸς Μαρτίου τελουμένην μετὰ πολλῆς λαμπρότητος ὑπὸ τῶν ρωμαίων δεσποινῶν ἑορτὴν (matronalia) πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Ἄρεως (Mars) διαγράφει ἕξαισίαν εἰκόνα τοῦ θαυμαστοῦ κάλλους τῆς Σουλπικίας: «Ἡ Σουλπικία ἔχει στολισθῆ πρὸς τιμὴν σου, κρατερὲ Ἄρη, κατὰ τὰς εἰς σὲ καθιερωμένας Καλάνδας· διὰ νὰ τὴν ἴδῃς, κατέβα, ἂν σωφρονῆς, ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ἡ Ἄφροδίτη θὰ σοῦ τὸ συγχωρήσῃ. Ἄλλὰ φυλάξου, βίαιε, μήπως εἰς τὴν ἔκπληξίν σου ἐκπέσουν τὰ ὄπλα ἐκ τῶν χειρῶν σου. Ὁ ἔρωσ, ὅταν θέλῃ νὰ καύσῃ τοὺς θεοὺς, ἀνάπτει ἀπὸ τὰ μάτια ἐκείνης δύο λαμπάδας. Ἐκείνην, ὅπου καὶ ἂν κατευθύνῃ τὰ βήματά της, τὴν ἀκολουθεῖ κρυφὰ ἡ Χάρις. Κάθε πρᾶξιν της, κάθε κίνησίν της ἡ Χάρις κανονίζει: εἴτε τὴν κόμην της λύσῃ, ἢ κόμη λελυμένη τῆς στέκει θαυμάσια, εἴτε τὴν κτενίσῃ, ἢ κτενισιὰ τὴν καθιστᾷ ἀξιολάτρευτον»⁵. Τοιαύτη οὖσα ἡ Σουλπικία θὰ εἶχε βέβαια, ὡς ὑπαινίσσεται αὐτὴ αὕτη εἰς ἓν ἐκ τῶν ποιημάτων της, πολλοὺς τοὺς θαυμαστάς. Ἄλλ' ἐν τῷ φλογερῷ καὶ ἀκαθέκτω ἔρωτί της ἀδιαφοροῦσα πρὸς τούτους, κωφεύει καὶ εἰς τῆς φιλοστόργου μητρὸς τὰς εἰσηγήσεις ἐπιζητούσης νὰ προδιαθέσῃ ἄλλως τὴν καρδίαν της, νικᾷ τοὺς δισταγμοὺς τοῦ Κηρίνθου καὶ ἐπὶ τέλους παραδίδεται ὅλη εἰς αὐτόν, μεταπίπτουσα κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῆς μέθης τοῦ ἔρωτος εἰς τὴν ὀδύνην τῆς ζηλοτυπίας. Ἐρῶσαν καὶ ζηλότυπον ἀποκαλύπτει αὐτὴ ἑαυτήν, ἐρῶσαν καὶ ζηλότυπον τὴν περιγράφει ὁ ποιητὴς της.

Ποῖος ἦτο ὁ *Κήρινθος*, δὲν γνωρίζομεν. Οὔτε ἡ Σουλπικία οὔτε ὁ ποιητὴς αὐτῆς ἐφρόντισαν νὰ μᾶς πληροφορήσουν. Ἄλλοι δὲ ἄλλα ἤκασαν. Ἐκείνο τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς συνάγεται εἶναι ὅτι δὲν ἦτο, ὡς τινες ἐνόμισαν, οὔτε δούλος οὔτε υἱὸς δούλου ἑλληνικῆς καταγωγῆς· ὑπὲρ τούτου μαρτυ-

ρεῖ αὐτὴ ἡ Σουλπικία, ἡ ὁποία ὁμολογοῦσα τὸ ἁμάρτημα, εἰς τὸ ὁποῖον περιέλεσε, μάλιστα δὲ καυχωμένη ἐπὶ τούτῳ λέγει: «θὰ πῆ ὁ κόσμος ὅτι ἠνώθην μὲ αὐτόν· ἄς τὸ πῆ· ἠνώθην ἀνταξία αὐτοῦ μὲ ἀντάξιον ἐμοῦ»⁶. Τοὺς ἀγερώχους τούτους λόγους τῆς ποιητρίας διαπτύσσει ὁ Τίβουλλος, ὅταν ἐν τῇ πρὸς τὴν γενέθλιον Ἥραν δεήσει του⁷ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων τῆς Σουλπικίας ἐπικαλούμενος τὴν εὐνοίαν τῆς θεᾶς εἰς τὸ περιπετειώδη ἔρωτα τῆς «σοφῆς κόρης» (doctae puellae) καὶ τοῦ νέου (iuvenis), εὐχεται «κανεῖς νὰ μὴ χωρίση τοὺς δύο ἐρῶντας· ἡ ἔνωσίς των θὰ εἶναι ταιριαστή: οὔτε κόρη καμμία εἶναι ἀξιωτέρα ν' ἀγαπᾶται ὑπ' ἐκείνου· οὔτε ἀνὴρ κανεῖς ἀξιώτερος ν' ἀγαπᾶται ὑπ' ἐκείνης». Ἀλλὰ τὸ σκότος τοῦτο τὸ περὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κηρίνθου δὲν εἶναι τόσον παράδοξον, ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ ρωμαῖοι ἐρωτικοὶ ποιηταὶ προσαγορεύουν τὰ προσφιλῆ των πρόσωπα διὰ ψευδωνύμων, περὶ τῶν ὁποίων τίποτε περισσότερον ἀσφαλῶς δὲν γνωρίζομεν παρ' ὅ,τι αὐτοὶ οἱ ποιηταὶ λέγουν. Οὕτω ὁ Κάτουλλος προσαγορεύει τὴν Λεσβίαν (Lesbia), ὁ Τίβουλλος τὴν Δηλίαν (Delia), ὁ Προπέρτιος τὴν Κυνηθίαν (Cyththia) κ.τ.λ. ὑπὸ τὰ ὁποῖα ψευδώνυμα κρύπτονται πρόσωπα πραγματικά.

Ἄξια δ' ὅμως προσοχῆς εἶναι ἀγλὺς τις, ἡ ὁποία ἐνίοτε ἐπικάθηται ἐπ' αὐτῶν τῶν ποιημάτων τῆς Σουλπικίας, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν εἶναι οὐχὶ εὐμετάφραστα. Ἐνῶ οἱ στίχοι ἀναβλύζουν ἀπὸ τὴν πάσχουσαν καρδίαν τῆς ποιητρίας, ὅμως αἱ ἔννοιαι διατυποῦνται κατὰ τρόπον οὕτω βίαιον καὶ νευρικὸν καὶ συνεστραμμένην, μὲ κίνησιν οὕτως ἀγωνιώδη, ἰδέαι καὶ συναισθήματα οὕτω γοργῶς ἐπακολουθοῦν ἢ μᾶλλον ἐπισωρεύονται ἐπ' ἄλληλα, ὥστε νὰ πιστεύῃ τις, ὅτι ἡ ποιήτρια ἢ δὲν εἶχε καιρὸν ἢ δὲν ἠδύνατο ἐν τῷ φλογμῷ τοῦ πάθους τοῦ νὰ φροντίξῃ καὶ τόσον πολὺ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τοῦ ποιήματος καὶ περὶ τῆς τοῦ στίχου ἀπεργασίας, ὅπως ἐφρόντιζεν ὁ Τίβουλλος καὶ οἱ ἄλλοι σύγχρονοι ποιηταί, ἄλλωστε καὶ ἀφ' οὗ τὰ ποιημάτια ταῦτα δὲν προωρίζοντο νὰ ἴδουν τὸ φῶς. Ἡ διαφορὰ αὕτη

γίνεται φανερά, ἂν τις πρὸς τὰ ἕξ ποιημάτια τῆς Σουλπικίας παραβάλη τὰς πέντε ἐλεγείας, τὰς ὁποίας ἐποίησεν ὁ Τίβουλλος ὁρμώμενος ἀπὸ τοῦ ἐρωτικοῦ ἐκείνου ἐπεισοδίου. Ὁ μὲν Τίβουλλος ἠξεύρει μὲ τόσῃν δεξιότητι νὰ ἐμφανίσῃ ἑαυτὸν οὕτως ἢ ἄλλως πάθους μεστὸν καὶ συναισθημάτων, ἀλλὰ πάντοτε ἤρεμον καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς καλῆς κοινωνίας, ἢ δὲ Σουλπικία φλέγεται ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ δὲν φοβεῖται οὐδ' ἐντρέπεται ν' ἀκτινοβολῇ τὴν φλόγα τῆς ⁸. Ἐνθυμούμενος ὁ πολὺς Wilamowitz τὴν ὀνομαστὴν ποιήτριαν Νοσσίδα ⁹ παρατηρεῖ ὅτι «οὐδεμία γυνὴ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἑλληνίδος ταύτης ποιητρίας ὠμίλησεν οὕτως, ὅπως ἡ Σουλπικία ἦτο αὕτη εὐγενῆς Ρωμαία καὶ θὰ εἶχε περιφρονησῆν τὴν Νοσσίδα, τὴν ἕξ ἐπαγγέλματος ποιήτριαν. Ἀλλὰ τὴν λεπτὴν τέχνην ἐδιδάχθη πλησίον τοῦ Τιβούλλου, καὶ αὐτὴν νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἠνάγκασε τὸ πάθος, ὅπως τὸ πάθος εἶχεν ἀναγκάσῃ τὸν Κάτουλλον».

*
* *

Πρὸς ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῶν ἕξ ποιημάτων τῆς Σουλπικίας δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν καὶ ἄλλο τι, ὅτι δηλαδὴ ταῦτα εἶναι ἔργα *γυναικός*. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον σκέπτεται εἶναι εὐκρινῶς γυναικεῖος, καὶ ὅσον καὶ ἂν εἴμεθα ἡμεῖς μὲ αὐτὸν ἐξοικειωμένοι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἕξ ἰδίας ἐμπειρίας γυναικείων λογοτεχνημάτων, δὲν μᾶς εἶναι τόσον εὐχερὲς νὰ παρακολουθήσωμεν τοῦτον εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, διότι ἡ λατινικὴ, καθὼς γνωρίζομεν, ἐν τῇ διασωθείσῃ λογοτεχνίᾳ τῆς εἶναι ὅλως ἀνδρική. Ἡ δὲ Σουλπικία διατηρεῖ τὴν γυναικεῖαν φύσιν τῆς εἰς ὅ,τι λέγει καὶ εἰς τὸν τρόπον πού τὸ λέγει. Προσέτι δέ, καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ πραγματικὴν δυσκολίαν, εἶναι παντελῶς γυναικεῖα καὶ εἰς ὅ,τι δὲν λέγει, τὸ ὁποῖον ὅμως ἡμεῖς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὑπονοῶμεν. Παραθέτοντες κατωτέρω ἐν πεζῷ λόγῳ μετάφρασιν τῶν ἕξ ποιημάτων, ἐνομίσαμεν ἐπάναγκες νὰ προτάξωμεν

πρὸ ἐκάστου τούτων σύντομον εἰσαγωγὴν πρὸς εὐκολωτέραν κατανόησιν. Ἀκολουθοῦμεν δὲ εἰς τὴν παράθεσιν αὐτῶν οὐχὶ τὴν σειρὰν, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν αἱ ἐκδόσεις σύμφωνα μὲ τὴν χειρόγραφον παράδοσιν, ἀλλὰ τὴν σειρὰν μὲ τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν αὐτὰ ἡ Σουλπικία πρὸς τὸν Κήρινθον, πράγμα τὸ ὁποῖον δυνάμεθα πιθανῶς νὰ συνάγωμεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου ἐκάστου ποιήματος.

1 (4, 8 = 3, 14)

Ἡ Σουλπικία ἤλπριζεν ὅτι θὰ ἴδῃ κατὰ τὴν προσεγγίζουσαν ἡμέραν τῶν γενεθλίων της τὸν Κήρινθον. Τώρα δ' ὅμως τοῦ γράφει, ὅτι ὁ Μεσσάλας θέλων νὰ περιποιηθῇ ἰδιαιτέρως τὴν ἀνεψιάν του κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην ἡμέραν, ἐξεδήλωσε τὴν πρόθεσιν νὰ ἐκδράμῃ μαζί της εἰς τὴν ἐξοχὴν πλησίον εἰς τὴν πόλιν τῆς Τυρρηνίας Ἀρρήτιον, τὴν ὁποίαν βρέχει ὁ ποταμὸς Ἄρνος. Τὰ καθ' ἕκαστα περιστατικά τοῦ πράγματος δὲν μᾶς δίδονται οὐδ' ἦσαν πλέον εἰς καθένα χρήσιμα. Ἄλλ' ἡ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Σουλπικίας κυριαρχοῦσα ἰδέα εἶναι ἀρκετὰ σαφής. Ὁ Κήρινθος δὲν θὰ εἶναι ἐκεῖ καὶ ἡ ἐπίτολος πικρία τῆς κόρης διὰ τὴν διάψευσιν τῶν ἐλπίδων της ἀποκαταφαίνεται εἰς κάθε της σχεδὸν λέξιν.

Μισητὴ τῶν γενεθλίων ἡμέρα ποὺ πρέπει νὰ την περάσω

σκυθρωπὴ χωρὶς τὸν Κήρινθον σὴν ἐξοχὴ τῆ βαρετή.

Τί ἀπὸ τὴν πόλιν γλυκύτερο; Ἢμπορεῖ τάχα ἓνα σπῆτι ἐξοχικὸ

κ' ἓνας ποταμὸς παγερὸς σὴν χώρα τοῦ Ἀρέτσου νὰ ταιριάζουν

[σὲ μιὰ κόρη:

Καιρὸς πλιά, Μεσσάλα, νὰ ἠσυχάσῃς· πολυσοκότεζεσαι γιὰ μένα καὶ

συχνά σοῦ ἔρχεται ὄρεξη γιὰ ταξίδια ὄχληρά.

Σὺ μακριὰ μὲ παίρνεις μαζί σου, κ' ἐγὼ ἐδῶ τὴν καρδιά μου ἀφήνω

καὶ τὴ σκέψη μου, ὅσον καὶ ἂν δὲν μ' ἀφήνεις ὅ, τι θέλω νὰ κάνω.

2, (4, 9 = 3, 15)

Σημείωμα ἐκ δύο διστίχων πρὸς τὸν Κήρινθον, πρὸς τὸν

ὁποῖον ἀγγέλλει περιχαρῆς ἡ Σουλπικία, ὅτι ἡ σχεδιαζομένη ἐκδρομὴ ἐματαιώθη, καὶ τῶν γενεθλίων της ἡ ἡμέρα διὰ ἑορτασθῆ, ὅπως ἐλπίζει, εἰς τὴν Ρώμην.

Ξεύρεις ὅτι τῆς κόρης σου ἡ καρδιά ἀλαφρώθηκε ἀπὸ τ' ἄθλιο
[ταξίδι;
τῆς ἐπετρόπη τώρα τὴν ἡμέρα τῶν γενεθλίων της νᾶναι στὴ Ρώμην.
* Ἄς ἑορτάσωμεν ὅλοι μας μὲ χαρὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν,
ἡ ὁποία εἰς ἐσὲ ἀνέλπιστα ἴσως ἔρχεται.

3 (4, 10 = 3, 16)

* Ἡ δύσκολος αὕτη καὶ χαρακτηριστικώτατα γυναικεία ἔξ ὅλων τῶν ἐλεγείων τῆς Σουλπικίας ἐγράφη καὶ ἐστάλη πρὸς τὸν Κήρινθον, εὐθύς ὡς ἔμαθεν ὅτι ἐκεῖνος ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του ἀλλαγοῦ. Γλῶσσα, σύνταξις καὶ διάταξις τῶν μερῶν καταμηνύουν τῆς ἀδημονούσης ποιητρίας τὴν ψυχικὴν κατάστασιν. Κάθε στίχοις πάλλεται ἀπὸ τὴν καταπιεζομένην μανίαν εὐγενοῦς Ρωμαίας, περιπαθοῦς καὶ ὑψηλόφρονος, ἡ ὁποία κατάκαρδα ἐπληγώθη ὄχι μόνον εἰς τὸν ἔρωτά της, ἀλλὰ εἰς τὴν ὑπερηφάνειάν της.

Μοῦ εἶναι εὐχάριστον πού τώρα δὰ δίδεις στὸν ἑαυτὸν σου πολλὴν
[ἐλευθερίαν
χωρὶς νὰ φοβῆσαι γιὰ μέ, μή, σὰν θεοπάλαβη πού εἶμαι
[παραστρατήσω.

* Ἀγάπα πλιὸ πολὺ τὴν τόγα ¹⁰ καὶ τὴ φορτωμένη μὲ τὸ καλάθι ¹¹
ἐταίραν παρὰ τὴν Σουλπικίαν, τὴ θυγατέρα τοῦ Σερβίου.
Μὰ γιὰ μᾶς ἀνησυχοῦν ἐκεῖνοι γιὰ τοὺς ὁποίους μεγάλη αἰτία
[λύπης εἶναι
μήπως ὑποχωρήσω ἐνώπιον καμμιας ἀγενοῦς συνεύου.

4 (4, 11 = 3, 17)

* Ἡ Σουλπικία κατάκειται ἀσθενῆς καὶ γράφει τὴν συγκι-

νητικὴν ταύτην ἐπιστολήν, ἐπιθυμοῦσα νὰ μάθῃ, ἂν ὁ Κήρινθος αἰσθάνεται δι' αὐτὴν θερμὸν ἐνδιαφέρον.

Σὲ κατέχει ἄραγε, Κήρινθε, καμμιά ἐρωτικὴ ἔγνοια γιὰ τὴν κόρην
[σου

τώρα ποὺ τὰ κουρασμένα μέλη μου βασανίζει ὁ πυρετός;
"Ἄχ! ἐγὼ δὲν θὰ εὐχόμουν' ἄλλιῶς νὰ καταβάλω τὴν ἀρρώστια τῆ
[σκληρῆ

παρὰ ἐὰν ἐπίστευα ὅτι καὶ σὺ τὸ θέλεις.
Μὰ τί θὰ μ' ὠφελοῦσε νὰ καταβάλω αὐτὴ τὴν ἀρρώστια, ἂν σὺ
μὲ ἀδιάφορη καρδιά ἤμπορεῖς τὰ δεινά μου νὰ φέρῃς;

5 (4, 12 = 3, 13)

Ἡ Σουλπικία ἀπολογεῖται πρὸς τὸν Κήρινθον, διότι τὴν προτεραιάν τὸ βράδυ τὸν ἐγκατέλιπε τόσον ἀπότομα. Τὸ ἐκ τριῶν διστίχων ποίημα εἶναι μία δλόκληρος γραμματικὴ περίοδος.

Νὰ μὴν εἶμαι πλιά γιὰ σέ, φῶς μου, ἀντικείμενο τόσον φλογεροῦ
πάθους, ὅσον φαντάζομαι ὅτι ἤμουν ἐδῶ καὶ λίγες μέρες,
ἂν τρελλή σ' ὄλη μου τὴ νεότητα ἔκαμα κάτι, διὰ τὸ ὅποιον
νὰ ὁμολογῶ, ὅτι μετενόησα πλιὸ πολὺ παρὰ διὰ τὸ ὅτι
τὸ χθεσινὸ βράδυ ἐτόλμησα μόνον νὰ σε ἀφήσω
ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία μου ν' ἀποκρύψω τὴ φλόγα μου.

6 (4, 12 = 3, 13)

Τὸ ποίημα τοῦτο, τὸ ὅποιον εἰς τὰς ἐκδόσεις φέρεται ὡς εἰσαγωγή, εἶναι πράγματι τὸ τελευταῖον τοῦ ὅλου κύκλου, εἶναι τρόπον τινὰ τὸ θριαμβικὸν τῆς Σουλπικίας ἔσμα, ἢ ὅποια κατέκτησε πλέον τὸν Κήρινθον. Ἀπευθύνεται ἢ ποιήτρια οὐχὶ πλέον πρὸς τὸν Κήρινθον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ ἀποκαλύπτει μὲ ἀγερωχίαν εὐγενοῦς πατρικίας τὸ μυστικὸν τῆς φλεγομένης ψυχῆς της.

Τέλος ἦλθεν ὁ ἔρως, τέτοιος ἔρως πού ἢ φήμη ὅτι τὸν ἀπέκρυφα
[θά μου
προξενοῦσε πλιὸ πολλή ἐντροπή πάρ' ὅτι τὸν φανέρωσα εἰς κα-
[νέν' ἄλλον.

Μὲ τις ἰκεσίης τῆς Μούσης μου ἢ Κυθήρεια συγζητημένη
μοῦ φερε ἐκείνον καὶ τὸν ἀπέθεσε στὴν ἀγκαλιά μου.

Ἡ Ἀφροδίτη ἐξετέλεσε τὴν ὑπόσχεσίν της. Ἄς διηγῆται τίς χαρὲς
[μου

ὅποιος λέγουν ὅτι δὲν εἶχε ποτὲ ἰδικές του.

Ἐγὼ θὰ θελα νὰ μὴν ἐμπιτεύωμαι καμμιά μου σκέψη σὲ γράμματα
σφραγισμένα [ἐκ φόβου μή με διαβάσῃ κανεὶς πρωτίτερα ἀπὸ
[τὸν ἰδικόν μου.

Ἄλλὰ μ' εὐχαριστεῖ πού ἀμάρτησα' σιχαίνομαι νὰ συμμορφώνω τὸ
[πρόσωπον

Ἐμὲ τὴν καλὴ φήμη. Ἐπеса στὴν ἀγκαλιά, ἀνταξία ἀνταξίου: ἄς
[τὸ ἔλεγον.

*
* *

Τὰ ἕξ ταῦτα ποιημάτια μόλις πρὸ δέκα περίπου δεκαετη-
ρίδων ἀνεγνωρίσθησαν, ὅτι εἶναι τῆς Σουλπικίας, ὑπὸ τοῦ
Γερμανοῦ φιλολόγου G. F. Gruppe¹², ὅστις πρῶτος ἀπε-
σάφησε τὰ τοῦ ζητήματος τούτου. Κατὰ δὲ τοὺς προτοῦ
χρόνους ταῦτα ὁμοῦ μετὰ τῶν προμνημονευθεισῶν πέντε
ἐλεγείων τοῦ Τιβούλλου, τῶν ὁποίων θέμα εἶναι ὡσαύτως τὸ
ἐπισόδιον Σουλπικίας καὶ Κηρίνθου, ἐθεωροῦντο ὡς ὅλον
τι συναφές καὶ ἀπεδίδοντο εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ποιητὴν,
εἰς τὸν Τιβούλλον, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι τοιουτοτρόπως
δυνατὸν νὰ σχηματίσῃ τις σαφῆ παράστασιν περὶ τῶν
ἰδεῶν καὶ τῆς συνθέσεως τῶν ἕξ ποιημάτων. Ἄλλὰ πρὸ
τοῦ Gruppe Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ κριτικὸς, ὁ Ugo Foscolo
(1778 - 1828) ψυχολογικῶς μᾶλλον ἢ φιλολογικῶς σκεπτό-
μενος ὑπώπτευσε τὸ πρᾶγμα τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸ ἕκτον
ποιημάτιον, ὅτι δηλαδὴ τοῦτο εἶναι γυναικὸς ἔργον. Ἐξετά-
ζων ὁ Foscolo¹³ τὸ ἐν τῇ τοῦ Dante Θείᾳ Κωμῳδίᾳ χα-
ριέστατον ἐπισόδιον τῶν ἐρώτων Παύλου καὶ Φραγκίσκας¹⁴

παρατηρεῖ ὅτι οὐχὶ ὁ Παῦλος, ἀλλ' ἡ Φραγκίσκα διηγεῖται τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔρωτός των καὶ μνημονεύων τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον δίστιχον τοῦ 6^{ου} ποιηματίου λέγει ταῦτα: «Αἱ γυναῖκες δὲν εἶναι ἐπιρροεπεῖς εἰς τὸ νὰ λέγουν τὰ ἀπόκρυφα τῆς καρδίας των. Ἄλλ' ὅταν ἡ ζωὴ των, ἡ ἀγαθῆ των φήμη, κάθε τῆς ψυχῆς των λογισμὸς ὑποχωρήσουν εἰς μόνον τὸν ἔρωτα, τότε τὰ λέγουν ἐλευθέρως καὶ μεθ' ὑπερηφανείας. Ὅθεν μοῦ φαίνεται ὅτι οἱ στίχοι οὗτοι δικαίως ἀπεδόθησαν εἰς γυναῖκα». Τὸν γυναικεῖον χαρακτήρα τῶν ἑξ ποιηματίων ἐτονίσαμεν ἀνωτέρω, ὑποδηλοῦντες ὅτι ὡς τοιαῦτα μόνον δύναται ὀρθῶς νὰ ἐκτιμηθοῦν. Ἡ Σουλπικία βεβαίως δὲν κατελέγεται εἰς τοὺς μεγάλους ποιητάς: ὑπέικουσα εἰς τὸ πάθος τῆς ἔγραψε τοὺς στίχους, τῶν ὁποίων τὴν τέχνην ἔμαθε πλησίον τοῦ Τιβούλλου, μετὰ τὴ πλήρωσιν ὅμως τοῦ πόθου τῆς, μετὰ τὸν γάμον τῆς, δὲν ἔγραψε πιθανῶς ἄλλον κανένα στίχον. Τὸ ἀμάρτημά τῆς, ἀμάρτημα κόρης, ἔχει τὸ σπανιώτατον τῶν προτερημάτων, τὸ προτέρημα τῆς εἰλικρινοῦς ἀπλότητος: καὶ κατὰ τοῦτο ἡ Σουλπικία ὁμοιάζει πρὸς τὸν Κίτουλλον καὶ τινὰς ἄλλους ἐπιλέκτους ποιητάς. Ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς ἄλλας συναδέλφους τῆς, ἀρχαιοτέρας καὶ νεωτέρας, οὐδὲν δεικνύει ἴχνος ἐγωῖσμοῦ, οὐδὲν σημεῖον προσποιήσεως. Προσέτι δὲ καὶ ἡ προσωπικότης αὐτῆς εἶναι σαφῶς διαγεγοιμμένη, καὶ ὅσα γράφει, τὰ γράφει ἕξ ὅλης καρδίας. Ἐπακολούθημα τούτων εἶναι ὅτι διὰ τεσσαράκοντα περίπου στίχων κατώρθωσε νὰ ἐντυπώσῃ ἑαυτὴν εἰς τὴν ψυχὴν μας βαθύτερον ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ποιητάς, οἱ ὅποιοι κατηνάλωσαν τὴν ζωὴν των ἐπιδιώκοντες τὸν αὐτὸν σκοπὸν δι' ἀπατηλοτέρων μεθόδων ¹⁵.

Παραπομπὰι καὶ σημειώσεις

¹ Βουκόλ. 1, στ. 6, Ὁ Meliboe, deus nobis haec otia fecit. — ² Μαρκιάλι.] ἐπιγράμμ. 8,56,5: Sint Maecenates, non deerunt, Flacce, Marones. — ³ De arte poetica στ. 388 κ. ε; nonum in annum prematur. — ⁴ Ὑπῆρξε καὶ ἄλλη ποιήτρια Σουλπικία, ἀκμάσασα ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δομετιανοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπαινεῖ ὁ ποιητὴς Μαρκ-

τιάλις. Ἔργα αὐτῆς δὲν ἐσώθησαν, πλὴν σατιρικοῦ τινος ποιήματος, τοῦ ὁποίου ὁμῶς ἀμφισβητεῖται ἢ γνησιότης. — ⁶ Τίβουλλ. ἔλεγ. 3,8 ἢ 4, 2 7—10. — ⁷ Σουλπικ. ποιημ. 6,10. — ⁸ Τίβουλλ. 3, 12 ἢ 4, 6, 7 — 10. — ⁹ Ulr. v. Wilamowitz, Hellenistische Dichtung in d. Zeit d. Kallimachos, τομ. 1, σελ. 238. — ⁹ Ἡ Νοσοῖς καταγομένη, ἐκ τῶν Λοκρῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας ἤκμασεν ἀπὸ τέλους τοῦ τετάρτου μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ τρίτου αἰῶνος· ἐποίησε λυρικά ποιήματα καὶ ἐπιγράμματα, τῶν ὁποίων τινὰ περιέχονται ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ. — ¹⁰ Δηλ. τὰς γυναῖκας πού φοροῦν τὴν τόγαν ἦτοι τὰς ἐταίρας κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς χρηστὰς ῥωμαίας γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ἐφόρουσιν τῆς stola. — ¹¹ Εἰς τὸ καλάθι (quasillus) ἀπετίθεντο τὰ ἔρια καὶ πάντα τὰ ἐργαλεῖα τῆς κλωστικῆς, καὶ διὰ τοῦτο quasilldriae ἐκαλοῦντο ὡς κατώτεροι καὶ καταφρονούμενοι δούλοι, αἱ ὁποῖαι, ὑπηρετοῦσαι εἰς ἄλλους δούλους, ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς τοιαῦτα πλήρη καλάθια εἰς τὸν προῖστίμενον κλωστικῆς καὶ ὑφαντικῆς ἐργασίας· κατ' ἐπέκτασιν δὲ ἡ ὄνομασία ἀπεδίδεδο εἰς γυναῖκας ταπεινὰς καὶ εὐτελεῖς. — ¹² Die römische Elegie, 1, σελ. 27 (1838). — ¹³ Discorso sul testo del poema di Dante par. 153). — ¹⁴ L'Inferno, 5ον ζῆσμα στ. 70 κ εἰ. — ¹⁵ Kirby Flower Smith, The Elegies of Albius Tibullus, σελ. 79 κ εἰ.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΣ

